

УДК 336:65.012

ГЕНЕЗИС ПОНЯТТЬ СИСТЕМИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

В. Д. Озимок

студентка 3 курсу, групи ЕП-31і, навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., доцент Н. В. Збагерська

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

Визначено сутність понять «криза» та «антикризове управління», узагальнено сучасні підходи до визначення даних понять та детально розглянуто їх складові.

Ключові слова: криза, антикризове управління.

Определена сущность понятий «кризис» и «антикризисное управление», обобщены современные подходы к определению данных понятий и подробно рассмотрены их составляющие.

Ключевые слова: кризис, антикризисное управление.

The essence of the concepts of "crisis" and "crisis management" are defined, the modern approaches to defining these terms are generalized and their components are reviewed in detail.

Keywords: crisis, crisis management.

Постановка проблеми. Нові умови господарювання, що обумовлені ринковими відносинами в економіці, характеризуються нестабільністю ринків будівельних матеріалів та значним рівнем конкуренції організацій будівельного комплексу. Найбільш істотне значення в такій ситуації має подолання кризового стану на підприємствах, які складають первинний ланцюг економіки держави.

Таким чином, розробка механізмів антикризового управління підприємством будівельної галузі в умовах нестабільного економічного середовища є актуальним науковим завданням, що вимагає ретельного і глибокого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема ефективності антикризового управління на підприємстві будматеріалів присвячено багато праць вітчизняних та зарубіжних вчених, насамперед О. О. Демчука, В. О. Василенка, О. О. Терещенка, І. О. Бланка, Л. О. Лігоненко, І. Ю. Івченко, О. О. Богданова та ін..

Метою дослідження є формулювання основних підходів до визначення понять системи антикризового управління підприємством.

Основні результати. Дослідження ринку будівельних матеріалів показало зниження обсягів виробництва будівельних матеріалів. Значний спад відбувся у 2012 році. Починаючи з 2013 року темпи зниження обсягів виробництва будівельних матеріалів значно уповільнилися (рис. 1) [1].

За підсумками 2014 року в будівельній галузі України триває спад, що безпосередньо позначилося на ринку цементу (рис. 2).

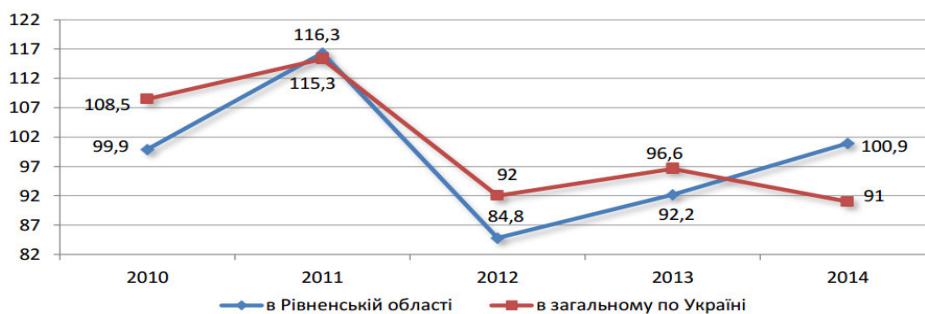

Рис. 1. Темпи росту виробництва будівельних матеріалів

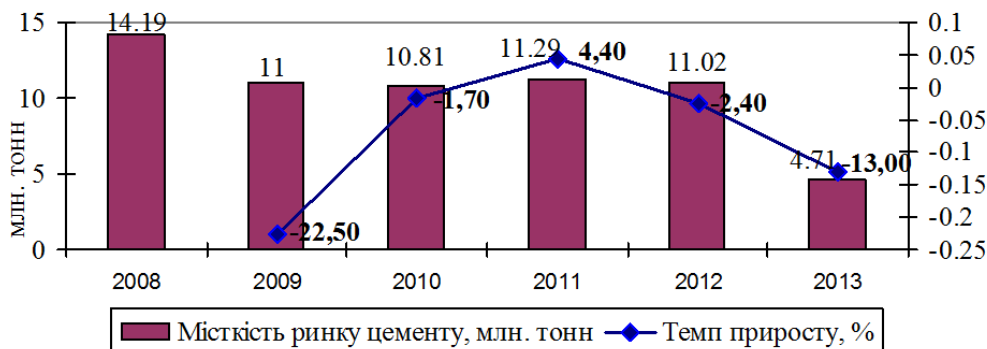

Рис. 2. Динаміка приросту місткості ринку цементу в Україні

Спостерігається сезонність у виробництві цементу в Україні в місячному розрізі останніх трьох років (рис. 3). Причиною значних обсягів виробництва будівельних матеріалів, а зокрема цементу у 2012 році в період із квітня по липень є підготовка до Євро-2012 [2].

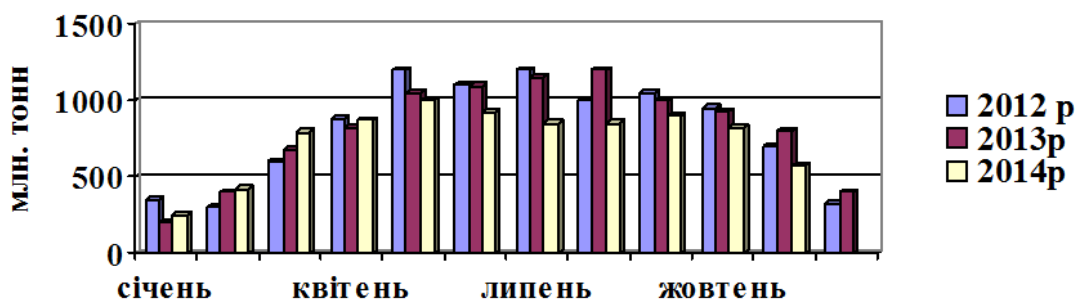

Рис. 3. Динаміка виробництва цементу в Україні за місяцями року

З 2010 року Україна досягла стійкої динаміки зростання експорту над імпортом будівельних матеріалів. Співвідношення між експортом та імпортом матеріалів зросло з 1,6 разів до 2,1 рази (рис. 4.)

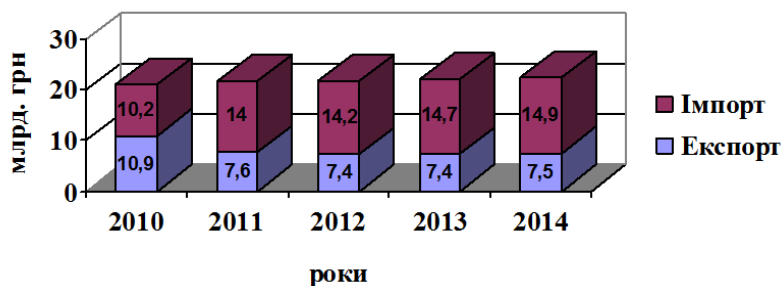

Рис. 4. Експорт та імпорт основних будматеріалів

Станом на 2014 рік в країні виробництвом цементу займалися 14 компаній. Найбільші з них: «Миколаїв цемент»; «Югцемент»; «Волинь-Цемент»; «Івано-Франківськ цемент»; «Євроцемент Україна». Частка випуску цементу ПАТ «Волинь-Цемент» в загальному обсязі виробництва в Україні складає 9,23 %, що є високим результатом.

Сьогодні велика кількість будівельних підприємств перебуває у важкому стані, тому запобігання кризових явищ та розробка заходів по виходу підприємства з кризи стали однією з найважливіших проблем управління.

В науковій літературі не існує єдиного тлумачення сутності понять «криза» та «антикризове управління», тому проаналізуємо детальніше дані поняття. Аналіз літературних джерел [3] дозволив виділити чотири основні підходи (рис. 5).

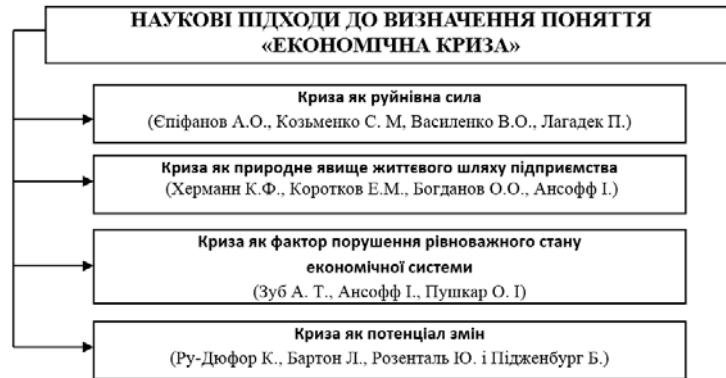

Рис. 5. Наукові підходи до визначення поняття "економічна криза"

Систематизація наукових підходів до визначення поняття «криза» дає можливість проаналізувати переваги і недоліки кожного з них (табл. 1).

Таблиця 1

Переваги та недоліки наукових підходів до визначення поняття «криза»

Наукові підходи	Переваги	Недоліки
Криза як руйнівна сила	Надається перевага зовнішнім факторам, що спричиняють появу кризи	Розподіляється криза на зовнішню та внутрішню
Криза як природне явище життєвого шляху підприємства	Комплексний підхід у визначенні, тобто охоплюються всі сфери діяльності підприємства	Не враховується циклічність кризи, галузеві особливості підприємств
Криза як фактор порушення рівноважного стану економічної системи	Своєчасне виявлення причин виникнення кризи	Недостатній рівень знань про можливості передбачення кризи
Криза як потенціал змін	Визнання того факту, що наслідки будь-якої кризи можуть бути не лише негативні, а й можуть спонукати її до позитивних змін	Не приділяється увага визначенню передумов поширення кризи, з метою розробки антикризових програм заходів

На нашу думку, криза – це негативне явище, яке зумовлено впливом зовнішніх або внутрішніх чинників, що призводять до відхилення від рівноважного стану, яке досягло крайньої точки рівноважної зони.

Часто кризові ситуації в розвитку підприємства неможливо усунути. Але гостроту криз можна й потрібно подолати з урахуванням їх особливостей, а також своєчасно розпізнаючи їх наближення. Це досягається лише за допомогою антикризового управління [4]. Проаналізувавши дане поняття, ми можемо визначити такі основні підходи (рис. 6).

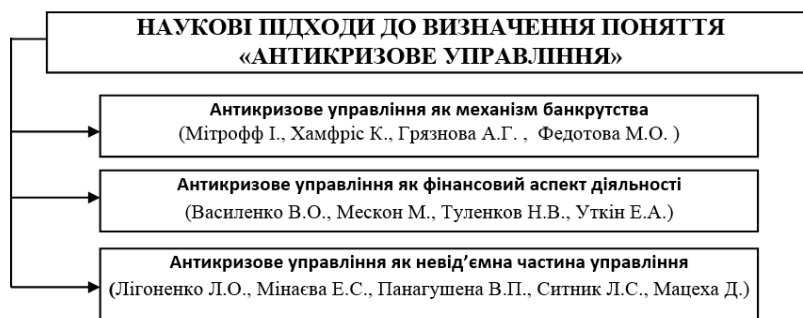

Рис. 6. Наукові підходи до визначення поняття «антикризове управління»

Згрупувавши дані підходи ми дослідити їх основні переваги та недоліки (табл. 2.)

Таблиця 2

Переваги та недоліки наукових підходів до визначення поняття «антикризове управління»

Наукові підходи	Переваги	Недоліки
Антикризове управління як механізм банкрутства	Швидке розглядання кризового явища на підприємстві, яке призведе до швидкої ліквідації банкрутства.	Зазначають необхідність використання антикризового управління за вже наявної кризи.
Антикризове управління як фінансовий аспект діяльності	Виділяють антикризове управління як постійно діючу функцію, незважаючи на характеристику стану підприємства.	Не враховує необхідності постійної діагностики суб'єкта господарювання, тобто безперервного процесу антикризового управління незалежно від наявності проблем у роботі підприємства
Антикризове управління як невід'ємна частина управління	Управління спрямоване на вихід підприємства з кризи, запобігання та пом'якшення її негативних наслідків.	Ототожнення антикризового управління зі звичайним управлінням.

Підсумовуючи наведені трактування поняття, на нашу думку, під антикризовим управлінням слід розуміти сукупність дієвих прийомів, способів, засобів, які дозволяють завчасно спрогнозувати усі негативні явища, що виникають у процесі діяльності суб'єктів господарювання, відстеження та своєчасне виявлення усіх економічних явищ і станів, які найчастіше стають причиною негативних економічних процесів.

У процесі планування заходів щодо виходу з кризового становища особливу увагу слід приділяти розробці антикризової стратегії діяльності підприємства. У рамках антикризового управління стратегію потрібно розглядати як інструмент регулювання та вирішення суперечності в процесі розвитку підприємства в умовах кризового становища або його загрози, при дії кризоутворюючих чинників, на базі обмежених ресурсів [4].

Висновки. Сучасний стан ринку будівельних матеріалів в Україні характеризується збільшенням обсягів виробництва, зростанням цін на будівельну продукцію і нестабільністю економічної ситуації. Спостерігається стійка динаміка зростання експорту над імпортом за основними будівельними матеріалами.

Як показали дослідження в економічній науці достатньо вивченими є сутність основних понять системи антикризового управління підприємством. В той ж час, мало розробленими залишаються питання методів діагностики стадій кризи розвитку підприємства, кількісних індикаторів природних явищ, структури і алгоритму антикризового управління підприємством, що враховують галузеві особливості.

1. Башинська І. О. Створення механізму просування нових будівельних товарів на ринок / І. О. Башинська // Пр. Одес. політехн. ун-ту. - 2011. - Вип. 3. - С. 276-280.
2. Гейдор А. П. Діагностика ефективності управління підприємств промисловості будівельних матеріалів / А. П. Гейдор // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – №11. – С. 81-84.
3. Бредкіна І. К. Сучасні підходи до визначення поняття «криза» / І. К. Бредкіна, Ю. А. Сімах // Матеріали II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Проблеми формування нової економіки XXI століття» (25-26 грудня 2009 року) [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.confcontact.com/2009new/3-brenkina.php>.
4. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством : теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій : Монографія. – К. : Наукова думка, 2010. – 390 с.